

Botsing met Diepenhorst

Behalve met Buskes is Van Ruler in 1946 ook in aanvaring gekomen met de gereformeerde jurist I.A. Diepenhorst, die midden in de oorlog is gepromoveerd op een studie over het christelijk staatsbegrip⁵⁶ en kort na de oorlog is benoemd tot hoogleraar strafrecht en strafprocesrecht aan de Vrije Universiteit. Diepenhorst publiceert in het voorjaar van 1946 een uiterst kritische, maar op zakelijke toon gestelde, bespreking van Van Rulers *Religie en Politiek* in het *Gereformeerd Theologisch Tijdschrift*.⁵⁷ Waar Kroon, Tromp en Miskotte als theologen reageerden op *Religie en Politiek* schrijft Diepenhorst als jurist. Afgezien van enkele formele punten van kritiek (de thematiek leent zich niet voor een behandeling in een reeks lezingen; Van Rulers beeldende taalgebruik) en detailkwetsies (Van Rulers kritiek op Kuiper is onjuist) laten zich deze in drie hoofdbezwaren samenvatten. In de eerste plaats meent hij dat Van Ruler het vraagstuk veel te theologisch aanpakt.⁵⁸ In de tweede plaats stelt hij dat Van Rulers theocratische ideeën in de praktijk niet uitvoerbaar zijn.⁵⁹ In de derde plaats verdedigt Diepenhorst tegenover Van Ruler – die men volgens hem ‘met eenige reden een “anti-papist” mag noemen’⁶⁰ – de bestaande rechtsstaat en de democratie. Van Rulers hoofdmotief voor zijn pleidooi voor de theocratie zou zijn gelegen in de ‘afkeer van een staat, die afhankelijk zou zijn van hetgeen de meerderheid der burgers wil’. Diepenhorst houdt Van Ruler voor:

[...] de waarde van den rechtsstaat ligt niet daarin, dat hij het aan iedere volksgroep, die zich van de meerderheid kan verzekeren, mogelijk maakt om te regeeren. Evenmin daarin, dat hij gebroken heeft met de gedachte, dat er een volstrekte staatkundige waarheid wezen zou, maar in het feit, dat hij de verhouding tusschen overheid en onderdaan regelt in een trant, die deugdelijke zekerheid verschaft tegen machtsoverschrijding, hetzij van den een, hetzij van den ander. Hij vindt zijn bestaansrecht niet in de erkenning der creatuurlijke verscheidenheid van overtuigingen, doch in een moeizaam door hem gelegd evenwicht van gezag en vrijheid.⁶¹

Zo krijgt Van Ruler van Diepenhorst de volle laag wat betreft zijn theocratisch visioen.

Vormde de lectruur van dit opstel van Diepenhorst al een test voor Van Rulers incasseringsvermogen, een tweede artikel van diens hand gaat daarin nog veel verder. In dit artikel, op 3 mei 1946 verschenen in het christelijk weekblad *Herrijzend Nederland*, vraagt Diepenhorst aandacht voor de oprichting van de Protestantse Unie en reageert hij op Van Rulers rede over ‘Politiek is

id., ‘Theocratie, werk des Geestes’, in: *In de Waagschaal* 3/31 (30 april 1948), pp. 246-248.

⁵⁰ H.J. Teutscher, ‘Notities over de kolonie [I]-II’, in: *In de Waagschaal* 3/29-30 (16-23 april 1948), pp. 230-231 en 248-249.

⁵¹ G.H. Slotemaker de Bruïne, ‘Visie en vaart’, in: *In de Waagschaal* 3/48 (24 september 1948), p. 380.

⁵² A.A. van Ruler aan J.J. Buskes, 17 januari 1948, in: Archief Buskes (HDC), map 51, brief 48-5.

⁵³ A.A. van Ruler aan J.J. Buskes, 23 februari 1952, in: Archief Buskes, map 56, brief 52-8.

⁵⁴ A.A. van Ruler aan J.J. Buskes, 1 maart 1952, in: Archief Buskes, map 56, brief 52-9.

⁵⁵ Archief Protestantse Unie, map 179.

⁵⁶ I.A. Diepenhorst, *Historisch-critische bijdrage tot de leer van den christelijken staat*, Amsterdam 1943.

⁵⁷ I.A. Diepenhorst, ‘Religie en politiek’, in: *Gereformeerd Theologisch Tijdschrift* 46 (1946), pp. 133-150.

⁵⁸ I.A. Diepenhorst, ‘Religie en Politiek’, p. 137.

⁵⁹ I.A. Diepenhorst, ‘Religie en Politiek’, p. 141vv.

⁶⁰ I.A. Diepenhorst, ‘Religie